

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1919 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion med förslag till ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Närvarande: herrar Åkerman, Strömberg, O. Bergqvist*), Pers, Waldén, Nilsson i Bonarp, greve Spens, Lillienau, Lindley, Hederstierna och Rehn*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 7, vilken efter överenskommelse mellan stats- och första lagutskotten hänvisats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, har herr *Sjölander* med instämmande av herrar *Lovén*, *Eriksson* i Stockholm, *Borg*, *Andersson* i Stockholm, *Fast*, *Karlsson* i Vadstena, *Johansson* i Kullersta, *Hagman* i Stockholm, *Johansson* i Uppmälby och *Werner* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring

dels i 6 § andra och tredje styckena av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, att av allmänna medel utgår ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 600 kronor och för kvinna till 567 kronor, samt att pensionstillägget utgör för år räknat för man 300 kronor och för kvinna 280 kronor med avdrag av tre femtedelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 100 kronor,

dels i 6 § fjärde stycket, att dess bestämmelser bringas i överensstämmelse med de beträffande andra och tredje styckena i 6 § föreslagna ändringarna,

dels i 3 § av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, *Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 5 avd. 1 häft. (Nr 1—2.)* 1

att där omförmälda understödsbelopp från och med år 1920 utgå med samma belopp och enligt samma beräkningsgrund som enligt 6 § andra och tredje styckena enligt deras ovan föreslagna nya lydelse.

Beträffande motiveringen till ifrågavarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Jämlikt § 46 riksdagsordningen har utskottet utverkat Kungl. Maj:ts befallning till pensionsstyrelsen att yttra sig över motionen.

I sitt i anledning härav avgivna utlåtande har pensionsstyrelsen anfört följande.

»I skrivelse till Konungen den 21 januari 1918 med förslag till en del ändringar av lagen om allmän pensionsförsäkring uttalade pensionsstyrelsen, att vissa mera genomgripande ändringar i lagen måste vidtagas, om pensionsförsäkringsverksamheten skulle kunna fylla sin uppgift att i önskvärd utsträckning understödja dem av landets invånare, som till följd av arbetskraftens nedsättning eller förlust icke vidare själva kunna förskaffa sig sin nödtorftiga försörjning. Styrelsen framlade även i skrivelsen vissa synpunkter och riktlinjer, som syntes böra beaktas vid en revision av pensionsförsäkringslagen. En höjning av pensionsavgifterna och avgiftspensionerna var sålunda en ofrånkomlig åtgärd för att ernå pensioner, som stode i överensstämmelse med försörjningskostnaderna. Det vore jämväl, anförde styrelsen vidare, för samma ändamål nödvändigt att genomföra en förhöjning av pensionstilläggens, respektive understödets grundbelopp. Särskilt denna senare fråga syntes dock icke omedelbart böra upptagas till avgörande, utan borde därmed något anstå, så att man kunde erhålla en bättre överblick över den framtida försörjningskostnaden. Det vore även önskligt att, innan en sådan ändring genomfördes, få närmare utrett, i vilken mån de ökade bidrag till försäkringen från det allmännas sida, som skulle kunna påräknas, borde användas till förstärkning av mindre bemedlades avgiftspensioner. Då nämligen erhållandet av pensionstillägg erfordrade en omständlig undersökning angående sökandens ekonomiska förhållanden, vilken undersökning ur många synpunkter kunde förefalla mindre tilltalande, vore det jämväl av detta skäl önskvärt, om man genom en lämpligare fördelning av det allmännas tillskott mellan pensionstilläggen och avgiftspensionerna, än vad nu vore fallet, kunde öka avgiftspensionerna och därigenom förhindra, att det framtida behovet av ökade pensionstillägg komme att i mera avsevärd grad framträda.

Sedermera har styrelsen den 17 januari 1919 avlåtit en skrivelse till Konungen angående medel till förhöjning av pensioner enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

I denna skrivelse anför styrelsen följande:

»Enligt nu gällande bestämmelser äro pensionstillägg och understöd fastställda till högst 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna, pensionstilläggen med en ännu helt obetydlig höjning därutöver med hänsyn till erlagda pensionsavgifter. Avgiftspensionerna bliva till följd av de låga pensionsavgifter, som för närvarande utgå, obetydliga, och det dröjer för övrigt lång tid, innan man kan räkna med avgiftspensioner av verklig betydenhet.

Det är utan vidare klart, att berörda pensionsbelopp icke kunna anses till-

räckliga. Då pensionsförsäkringslagen år 1913 antogs, räknade man med ett existensminimum av 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna. För ett flertal orter voro redan då nämnda belopp alltför låga, helst man grundat beräkningarna på statistiska uppgifter för så lång tid tillbaka som år 1907, och för närvarande måste de anses överhuvudtaget vara otillfredsställande.

Det är därför nödvändigt, att avsevärda höjningar vidtagas i utgående pensionsbelopp, om pensionsförsäkringen skall något så när kunna fylla sitt ändamål. En åtgärd i sådant syfte är att höja pensionsavgifterna. Pensionsstyrelsen är sysselsatt med en utredning av saken, en utredning som givetvis kräver avsevärd tid. Styrelsen har emellertid redan nu ansett sig böra framhålla, att då det icke gärna låter sig göra att med en höjning enbart av pensionsavgifterna nå det åsyftade målet, man måste med nödvändighet förutsätta avsevärt högre bidrag från det allmänna än de, som för närvarande utgå. Huru stora krav, som för ändamålet måste ställas på det allmänna, är styrelsen ännu icke beredd att närmare angiva. Emellertid torde dessa krav med all säkerhet bliva högst betydande, och har pensionsstyrelsen ansett sig böra erinra därom, på det att hänsyn därtill måtte tagas, då det gäller att bilda sig ett omdöme om de nya utgifter, med vilka det allmänna ofrånkomligen har att räkna för de närmaste åren.

Pensionsstyrelsen har för avsikt att, så snart ovanberörda utredning slutförts, till Kungl. Maj:ts inkomma med de framställningar och förslag, vartill densamma må föranleda.»

I nu föreliggande motion hemställes, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring

dels i 6 § andra och tredje stycket av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, att av allmänna medel utgår ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 600 kronor och för kvinna till 567 kronor, samt att pensionstillägget utgör för år räknat för man 300 kronor och för kvinna 280 kronor med avdrag av tre femtedelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 100 kronor,

dels i 6 § fjärde (femte) stycket, att dess bestämmelser bringas i överensstämmelse med de beträffande andra och tredje stycket i 6 § föreslagna ändringarna,

dels i 3 § av lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, att där omförmälda understödsbelopp från och med år 1920 utgå med samma belopp och enligt samma beräkningsgrund som enligt 6 § andra och tredje stycket enligt dess ovan föreslagna nya lydelse.

I motionen anföres, att det för närvarande är svårt att fixera ett pensionsbelopp, som kan bli lämpligt för en tid framåt, då man väl måste räkna med, att levnadskostnaderna skola så småningom gå något nedåt. Men nöjer man sig tills vidare med att fastslå det från stat och kommun utgående pensionstillägget till de belopp, som 1913 räknades såsom existensminimum, nämligen 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna, kan man ingalunda sägas hava föreslagit ett belopp, som framdeles kan visa sig vara för högt. Man måste väl för framtiden räkna med minst det dubbla såsom existensminimum och ett otillräckligt sådant på dyrorter. Pensionstillägg skulle, såsom en konsekvens av vad nu sagts, utgå till

alla, som hava mindre inkomst än 600 kronor för man och 567 kronor för kvinna. I samband härmed bör enligt motionen även den ändring vidtagas i lagen, att mindre inkomst än 100 kronor räknas såsom ingen inkomst.

Motionärens yrkande går sålunda i korthet ut därpå, att de i lagen nu fastslagna pensionstilläggens respektive understödens storlek skulle ökas till minst det dubbla.

Vad angår kostnaden härför anges i motionen statens ökade kostnad för genomförande av förslaget till omkring 56,000,000 kronor för år 1920. Motionären omnämner emellertid, att den lämnade uppgiften angående kostnadsökningen måste anses såsom mycket approximativ, och uttalar, att det torde bliva nödvändigt att för närmare prövning av hans framställning få en mera exakt beräkning verkställd genom pensionsstyrelsen.

För styrelsen är det för närvarande omöjligt att verkställa en noggrannare kostnadsberäkning, enär den ökade kostnaden är beroende icke blott av antalet nuvarande invalider med olika inkomster, varom beträffande inkomster över 300 kronor inga uppgifter förefinnas, utan även av den framtida fördelningen av invalider efter inkomsten, vilken fördelning är väsentligen beroende av penningvärdets förändringar. Den uppgivna kostnadsökningen för staten för år 1920 torde dock knappast komma att uppgå till fullt så stort belopp som det uppgivna.

Aven med antagande att invalidernas fördelning i olika inkomstklasser bleve ungefär densamma som hittills, torde den ifrågavarande kostnadsökningen icke komma att överstiga 50 miljoner kronor. Med frånseende av en eventuell höjning av barntillägget har pensionsstyrelsen uppskattat ökningen av kostnaden för staten till följande belopp:

för år 1920	49.0	miljoner kronor
» » 1925	48.4	» »
» » 1930	49.4	» »
» » 1935	51.6	» »
» » 1940	54.6	» »

Motionären framhåller emellertid, att därest denna kostnadsökning skulle verka alltför avskräckande, det alltid vore en förbättring, ehuru ej mera avsevärd, om de pensionstillägg, som nu utgå med minskade belopp, höjdes till de normala beloppen. Kostnadsökningen härför för staten och kommunerna tillsammans har pensionsstyrelsen beräknat till omkring följande belopp:

år 1920	14,200,000	kronor
» 1925	9,700,000	»
» 1930	6,700,000	»
» 1935	4,600,000	»
» 1940	3,100,000	»

För staten skulle då kostnaden bli $\frac{3}{4}$ av dessa belopp.

Vid beräkningen av dessa kostnadsbelopp har hänsyn tagits till den år 1918 genomförda lagändringen beträffande pensionstilläggs och understöds beräkning vid inkomst över 50 kronor.

Såsom ett annat mera tilltalande alternativ tänker sig motionären, att de av honom föreslagna pensionstilläggen skulle utgå från och med år 1920, men äga tillämpning allenast å dem, som från och med nämnda år bliva berättigade till pension. Kostnadsökningen skulle då bliva väsentligt reducerad.

Med den reservation, som ovan framhållits rörande osäkerheten i beräkningarna, hava dessa kostnadsökningar för staten beräknats uppgå till

år 1920	1,700,000 kronor	
» 1925	16,900,000	»
» 1930	28,900,000	»
» 1935	38,100,000	»
» 1940	44,100,000	»

Under antagande att invalidernas inkomster på grund av penningvärdets fall ställa sig avsevärt högre än hittills, kan man räkna med mindre kostnadsökningar än de nyssnämnda.

Vid de senast omnämnda kostnadsberäkningarna har hänsyn tagits till motionärens förslag, att årsinkomst, som icke överstiger 100 kronor (nu 50 kronor), icke skall medföra minskning i pensionstillägg, respektive understöd. En dylik ändring medför avsevärda kostnader, och de belopp, som ovan angivits såsom erforderliga för ett genomförande av motionärens förslag, skulle betydligt minskas, därest man t. ex. bestämde, att pensionstillägget (understödet) skulle utgå med 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna med avdrag av halva årsinkomsten.

Pensionsstyrelsen är, såsom av det föregående framgår, ense med motionären därom, att de från den allmänna pensionsförsäkringen utgående pensionernas belopp måste avsevärt höjas, om de skola motsvara det med desamma avsedda ändamålet. Styrelsen är dock icke för närvarande beredd att ingå på frågan om lämpligheten att vidtaga en sådan lagändring, som den av motionären föreslagna, enär styrelsen ännu ej slutfört pågående utredningar om åtskilliga lagändringsförslag, däribland frågan om ändring av bestämmelserna rörande pensionsavgifter och sättet för beräkning av de på dessa avgifter grundade pensionerna. Det sätt, på vilket avgiftsförsäkringen ordnas, kan komma att öva väsentligt inflytande på frågan om pensionstilläggen och understöden. I detta avseende må bland annat erinras om bestämmelsen i fjärde stycket 6 § pensionsförsäkringslagen, att pensionstillägget höjes med 0.08 procent för varje krona av erlagda pensionsavgifter. Om såsom motionären i annan motion, nr 272, framhållit såsom önskvärt, pensionsavgifterna väsentligen ökas, kommer ett bibehållande av nyssnämnda bestämmelse i oförändrat skick att medföra en betydlig ökning av kostnaden för pensionstilläggen. Om åter, såsom i motionen nr 272 uttalats, avgiftspensionerna till viss del skulle räknas såsom inkomst, då det gäller att bestämma pensionstilläggets storlek, skulle en ej obetydlig besparing av det allmännas kostnad för pensionstillägg komma att äga rum. Vad pensionstilläggen och understöden för övrigt beträffar, torde vid en ytterligare revision av pensionsförsäkringslagen böra tillses, om det icke låter sig göra att lämpa pensionernas storlek med hänsyn till levnadskostnadernas storlek å olika orter.

Styrelsen får slutligen meddela, att styrelsen denna dag till statsutskottet avgivit yttrande över tvenne inom andra kammaren väckta motioner, nr 136 och 137, om dyrtidstillägg för åren 1919 och 1920 till vissa pensionstagare enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. Dessa motioner avse, att riksdagen måtte besluta

bevilja alla dem, som förvärvat eller under år 1919 respektive 1920 förvärva rätt till pensionstillägg eller ökning därav, ett dyrtidstillägg för åren 1919 och 1920 till sådant belopp, att pensionstillägg eller understöd jämte dyrtidstillägget uppgår till i pensionsförsäkringslagen stadgat normalbelopp. Styrelsen har förordat detta förslag — vilket nära överensstämmer med ett av de i motionen nr 7 framställda alternativ — såsom ett lämpligt provisorium.

De till styrelsens biträde förordnade sakkunniga hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anfört.»

Utskottet.

Utskottet finner den i förevarande motion gjorda framställningen behjärtansvärd. Det läser näppeligen råda mer än en mening därom, att de från den allmänna pensionsförsäkringen utgående pensionernas belopp äro otillräckliga. Såsom framgår av pensionsstyrelsens i ärendet avgivna yttrande pågå också redan inom pensionsstyrelsen utredningar, som ytterst syfta till pensionernas höjande. Därvid har pensionsstyrelsen särskilt under övervägande frågan om ändring av bestämmelserna rörande pensionsavgifter och sättet för beräkningen av de på dessa avgifter grundade pensionerna, en fråga, som kan komma att öva väsentligt inflytande på frågan om pensionstilläggen och understöden samt det allmännas kostnad för desamma. Innan dessa utredningar hunnit verkställas, är det givetvis omöjligt att intaga en bestämd ståndpunkt till frågan, i vad mån och på vad sätt pensionerna med hänsyn jämväl till det då rådande statsfinansiella läget böra höjas. Utskottet kan alltså ej förorda bifall till motionen. Utskottet anser sig emellertid böra uttala önskvärdheten av, att de inom pensionsstyrelsen pågående utredningar snarast möjligt måtte kunna slutföras och framställning i ämnet avlätas till riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 juni 1919.

På sammansatta utskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.